

FOKUS PÅ INDIVIDEN

Att vara vd på Misa känns rätt i magen för Stefan Lahti. Grundtanken, att se personer med funktionsnedsättningar som individer och inte bunta ihop dem i grupp, är det som driver honom. Men just nu är han sur på de privata aktörer som förstör för alla andra. **TEXT: KARIN MYRÉN FOTO: SÖREN ANDERSSON**

NÄR STEFAN LAHTI, vd på omsorgsföretaget Misa, berättar om sin bakgrund som produktionsledare inom mikroelektronik och optoelektronik är det många som höjer på ögonbrynen. Under 90-talet jobbade han på Ericsson och därefter på tyska Infineon, när han i början av 2000-talet plötsligt fick erbjudande om att bli regionchef i Alviva, som sysslade med företagshälsovård. Företaget sökte någon med vana av att köpa in företagshälsovård och som hade ett affärs-mässigt tänkande.

Stefan Lahti tyckte först att det var lite underligt att han som var "produktionsmänniska" hade fått frågan, men sedan kände han att det var en spännande utmaning och tackade ja.

– Det var jättekul! Och det hände så mycket inom företagshälsovården under den perioden. Det var inte så vanligt med privat vård överhuvudtaget, säger han. Därifrån var steget inte fullt så långt till vd-posten på Misa där han började 2005.

FÖRETAGET VILLE UTÖKA antalet verksamheter och fortsätta att växa för att ha mer pengar till forskning och utveckling. Företa-

gets affärsidé fängslade Stefan Lahti direkt, att vara ett komplement till den traditionella institutionella gruppomsorgen för personer med funktionsnedsättning.

De flesta bodde i grupp, hade daglig verksamhet i grupp och gjorde i princip allt i grupp. Men Misa erbjöd i stället individuell daglig verksamhet med arbetsinriktning.

– Lennart Jönsson som startat företaget ville att personer med funktionsnedsättning skulle få en chans att vara med och delta i samhället. Och ett hyggligt normalt sätt att vara det är att ha ett arbete.

Det tilltalade Stefan Lahti att de skulle vara ute på en helt vanlig arbetsplats på egen hand och att Misa skulle stötta dem där.

– Det kändes bra i magen. Det här kunde jag sälja med själ och hjärta! Mikro- och optoelektronik är jättespännande och hitech på alla sätt och vis, men det här var bra på ett annat sätt.

INOM FÖRETAGSHÄLSOVÅRDEN hade mycket handlat om rehabilitering för få att tillbaka folk till sina anställningar, och den tanken tog Stefan Lahti med sig till Misa. Tänk om de inte bara skulle ha sin dagliga verksam-

het på arbetsplatsen utan att de också skulle vara anställda där? På riktigt?

Skeptikerna trodde först att företaget skulle förlora på att deltagarna gick till en anställning och inte längre behövde Misa. Men det visade sig vara helt fel. Sedan Misa 2005 bestämde sig för att förutom daglig verksamhet även satsa på att deltagarna ska få en anställning har företaget växt snabbt. Från 30 miljoner kronor i omsättning vid utgången av 2004 till närmare 120 miljoner i år. Från 60 till 180 medarbetare.

2008 SLOG SOCIALSTYRELSEN fast att ett mål med daglig verksamhet är att deltagarna

STEFAN LAHTI

Ålder: 46

Gör: Vd på Misa.

Bor: Skokloster

Familj: Gift, två egna barn och tre bonusbarn.

På fritiden: Jagar, kör motorcykel.

MISA

Grundat: År 1994 av Lennart Jönsson.

Anställda: 180

Omsättning 2011: 102 miljoner kronor.

Verksamhet i: Stockholms län, Södertälje, Västerås, Uppsala, Malmö/Lund, och från och med i höst även i Göteborg.

ska kunna gå vidare till anställning, och uppskattningen var att tio procent per år skulle göra det. Fortfarande ligger resultatet på under en procent i snitt i Sverige. Misa satte tidigt upp ett tioprocentsmål för sin verksamhet och ligger idag på 7-9 procent. Att ha ett så tydligt mål för verksamheten är en av anledningarna till att det har gått så bra, anser Stefan Lahti. Ytterligare framgångsfaktorer är högt utbildad personal och samarbete med högskola och universitet.

– Att fyra av fem anställda har en akademisk examen ökar möjligheterna att ta till sig och utveckla nya metoder för att ständigt bli bättre.

Den huvudsakliga arbetsmetoden är Sup-

ported Employment, en amerikansk metod som i Sverige främst vidareutvecklas på universiteten i Örebro och Lund, som Misa samarbetar med i flera forskningsprojekt. Just nu sponsrar företaget en forskare på Halmstad Högskola som undersöker vad som händer med elever som slutar sarskolan.

– Det är jätteviktigt att jobba med universitet och högskolor, och eftersom det inte forskas så mycket inom det här området vill vi gärna bidra till det. Det gör också att vi får ta del av ny forskning.

EN STOR FÖRDEL MED ATT VARA ett privat företag är möjligheten att kunna satsa på att rekrytera bra personal, enligt Stefan Lahti.

– I en kommunal verksamhet är det hela kommunens personalpolitik som styr vad man gör. Vi kan styra helt själva och därför kan vi långsiktigt satsa på personal, vidareutbildning och bra lokaler.

Däremot kommer privata vård- och omsorgsföretag att få det tuffare framöver på grund av debatten kring höga chefsbonusar på privata vårdföretag och vinster som lämnat landet, tror han.

– Liberaliseringen inom vård och omsorg har börjat växa de senaste åren, en skör blomma att vårda. Men tyvärr känns det som att den har stannat upp just nu på grund av vad vissa bolag har gjort. Jag tror att det leder till färre valfrihetsupphandlingar.

Stefan Lahti är en tävlingsmänniska. "Jag vill göra resultat. Att få bra respons från deltagare, kommuner och andra inblandade är viktigt."

Det stora problemet i de senaste exemplen är att ägare och styrelse i bolagen har gjort felprioriteringar på grund av att de inte har kunnat marknaden, anser han.

– Jag är lite sur på dem för de slår undan benen för andra. Det krävs ett visst ansvar för att jobba med skattefinansierad verksamhet. Det är inte som att sälja mobilabonnemang. Att man får göra vissa saker betyder inte att man ska göra det.

Han skulle vilja se en öppen debatt mellan de privata aktörerna inom vård och omsorg.

– Vi behöver diskutera hur vi ska få liberaliseringen att fortsätta och hur styrelser och ägarkluster ska hantera sitt ägande och sina vinster.

ENTREPRENÖRERNA ÄR VIKTIGA för samhället eftersom de kommer in med nya idéer, konstaterar han.

– I de kommuner där vi har kommit in har kommunen jackat upp kvaliteten i sin dagliga verksamhet när den har fått konkurrens. De blir bättre när de inte längre kan lulla på som de alltid gjort.

En fråga som Stefan Lahti brinner för är att försöka ge de små och medelstora företagen en större plats på marknaden.

– Det är hos de små och medelstora företagen som de nya idéerna och arbetssätten

finns. Där finns eldsjälarna med det stora engagemanget. Och det personliga drivet har mycket att ge svensk vård och omsorg.

Han vill vara med och försöka påverka utvecklingen av branschen så att det skapas strukturer för att fler små och medelstora företag ska släppas in.

– Nu dominerar marknaden av monopolliknande vårdjättar, både offentliga och privata. Det vore roligt om det kunde förändras. Det finns så mycket bra hos de mindre företagen som inte kommer fram.

Misa har en uttalad strategi att större delen av vinsten ska återinvesteras i verksamheten. Överskottet går främst till personalens kompetensutveckling och till att bygga upp en bra likviditet för att kunna starta nya verksamheter.

– Ett företag måste gå med vinst för att vara livskraftigt. Vinsten utgör grunden för att vi ska kunna höja kvaliteten på verksamheten och bidra till forskning inom området.

Men även de som investerar i ett företag måste få en del av vinsten, konstaterar han.

– De är självklart att de ska

få bättre återbäring än bankräntan. Det är grunden i allt företagande. Och företagande är viktigt i den här branschen.

SOM VD FÖR MISA ÄR det framför allt företagets fokus på det individuella perspektivet som driver Stefan Lahti.

– Det slår en något speciellt hos mig. Det är en slags liberal grundtanke att man inte ska bunta ihop individer i grupper.

Han erkänner samtidigt att entreprenörskapet i sig är spännande – att få företaget att växa.

– Ja, jag är ju tävlingsmänniska också. Det har jag varit i hela mitt liv. Jag vill göra resultat.

Att få bra respons från deltagare, kommuner och andra inblandade är viktigt för honom. Det ger företaget ett gott renommé och stolta medarbetare.

Han konstaterar självkritiskt att han som person nog har ett visst kontrollbehov, men samtidigt uppmuntrar alltid de anställda att prova sina idéer.

– Jag tror att det märks att jag blir mer glad över framgång än att jag blir arg över misslyckanden. Och då hoppas jag och tror att folk vågar prova sina idéer.

AV BERIT ROLLÉN
Lobbyist för äldreomsorg.

Obegripligheter

ÄLDREOMSORGEN är full av obegripligheter. Den största är att alla politiska partier lovar än den ena än den andra förbättringen av detaljer. Men ingen säger något om helheten – vilket totalt ansvar samhället kommer att ta för vår ålderdom och hur det ska finansieras?

Sveriges kommuner och landsting, SKL, har kommit fram till att dagens standard med ett påslag på en procent per år skulle kräva en höjning av kommunalskatten med 13 kronor år 2035. Det är politiskt omöjligt. Därför måste en offentlig och obligatorisk äldreomsorgsförsäkring snabbtredas.

Nästa obegriplighet är att de stora och starka pensionärsorganisationerna inte använder sin makt för sina medlemmars bästa. Minns vilket genomslag deras skattekampanj fick!

BAKOM BÅDA DESSA obegripligheter ligger den tredje, att stora grupper av 40-talister inte tycks ha förstått att det handlar om dem. Att det faktiskt kommer en tid när de inte klarar sig själva. Trots negativa erfarenheter av äldreomsorgen för föräldrar och andra, rycker de på axlarna och går vidare. Det verkar som om många tror att alla kvalitetsbrister varit samlade hos Carema. I och med att den syndabocken offrats är problemen ur världen och man behöver inte bekymra sig mer.

ÄNDÅ ÄR DET 40-talisterna som skulle kunna säkra makten över sin ålderdom genom att kräva att samhället preciserar sitt ansvar och betalar ut det som en äldrepenning, att jämföra med skolpengen. Den pengarna blir genom äldreomsorgsförsäkringen statlig och lika över hela landet. Då får vi valfrihet att bosätta oss var vi vill. För många små kommuner kan därmed de gamla bli en möjlighet i stället för ett hot. Och för oss alla skulle äldrepenningen skapa en marknad där många små och stora företag av olika slag ger oss möjlighet att välja vårdhem eller leverantör av hemtjänst efter behov och livsstil.

VALFRIHET OCH ÄLDREPENG har realiserats i några kommuner som infört LOV, Lagen om valfrihet. Men den har ännu inte gjorts obligatorisk, förmodligen därför att underlag saknas i riksdagen. Och här är nästa obegriplighet. Varför är stora grupper socialdemokratiska politiker mot denna valfrihet för medborgarna? Varför klamrar de sig fast i ett gammalt förmynderi där tjänstemän och politiker förutsätts veta bättre än medborgarna – de gamla och deras anhöriga?

”Ett jobb ger självkänsla”

Hallå där Lennart Jönsson, grundare och styrelseordförande för Misa...

...varför startade du Misa?

– I början av 90-talet hade jag jobbat i 15 år i det offentliga tjänsten med människor med någon form av diagnos och jag var trött på att det var så trögt. Som ansvarig för en verksamhet fanns det inte så mycket utrymme för utvecklingsfrågor. Jag är ingen förvaltyp utan ser hela tiden saker som borde vara bättre. När Stockholms läns landsting öppnade för alternativa driftsformer såg jag chansen att bygga en egen "möjlighetsverkstad".

Vad är grundtanken?

– Jag vill att alla som har en funktionsnedsättning ska få chansen att jobba på

en arbetsplats som alla andra och inte vara hänvisade till särlösningar. Vanliga, riktiga miljöer är mycket bättre än skapade miljöer. Jobbet är en stor och viktig del av livet. Där får man kvitto på att man duger och det ger självkänsla, struktur på vardagen och sociala kontakter. Allt vi gör genomsyras av att jobba utifrån individen och inte med grupplösningar.

Hur resonerar du kring vinstfrågan?

– För mig har företaget inte varit mål utan medel. Det viktigaste är att företaget går runt och att det finns en trygg arbetsplats för de anställda. Vi har beslutat att vinstuttaget aldrig ska vara mer än tio pro-

cent. Merparten av vinsten återinvesteras i medarbetarnas kompetens, nya aktiviteter och metodutveckling. Överskottet är väldigt viktigt för att kunna göra det.

Vad är viktigast för Misa framöver?

– Att vi ser till att behålla det individuella perspektivet för deltagarna, det som vi är till för. När företaget växer, och trycket från samhället ökar, finns det en risk att vi blir förblindade och skapar schablonlösningar och strukturer som ska passa alla. Det handlar också om att se till att medarbetarna har ett roligt och utvecklande jobb.